

Klasické katolícke filmy, ktoré stojí za to vidieť

Branislav Michalka

23. septembra 2021 ✚ **Kultúra**

Pre tých, ktorí sú unavení z produkcie modernej kinematografie, či už z dôvodu jej amorálnosti, alebo z dôvodu očividnej tuposti námetov, infantilnosti scenárov a dialógov a predovšetkým zo všadeprítomnej ideologickej a politickej korektnosti, ktorá pod plášťom umenia prináša do domácností a mozgov ľavicovo liberálne klišé, sú tu ešte stále staré filmy. Tie síce obsahujú podstatne menej detonácií, inkluzívnosti, minorít a sexuálnej otvorenosti, ale táto absencia je v nich vykompenzovaná inteligentnými a kultivovanými dialógmi, hercami, ktorí vedeli hrať a režisérmi, ktorí mali ucelenú umeleckú víziu.

Medzi klasickými dielami svetovej kinematografie sa nachádzajú aj diela s katolíckou tematikou. Aj pri nich sa dočkáme rovnakého milého prekvapenia: neobsahujú žiadne poplatnosti súčasnej politickej korektnosti či ohýbanie cirkevných dejín na nárove pokoncilového vývoja, ani sprevádzanie hriešnikov až za hranice katolíckej morálky.

Týchto filmov samozrejme nie je veľa. Celkové pozadie filmových spoločností a producentov takúto katolícku orientáciu očividne vylučovalo aj v minulosti, a to veľmi výrazne. Každopádne, aj katolíci majú peniaze a preto bolo v záujme producentov, dotiahnuť ich do kín v masovom meradle. Preto sa medzi záplavou bežnej produkcie vyskytli aj tieto pozoruhodné diela:

Rozhovory karmelitánok (Le dialogue des Carmélites, 1960)

Francúzsky film režiséra Philippe Agostiniho, je spracovaním divadelnej hry Georgesu Bernanosu s rovnakým názvom. Režisér obsadil film hviezdami vtedajšej francúzskej kinematografie, počnúc Jeanne Moreauovou a Pierrom Brasseurom a doplnil ich talianskou hviezdou Alidou Valliovou, ktorá sa v tomto filme preorientovala z rolí osudových žien, do úlohy matky predstavenej.

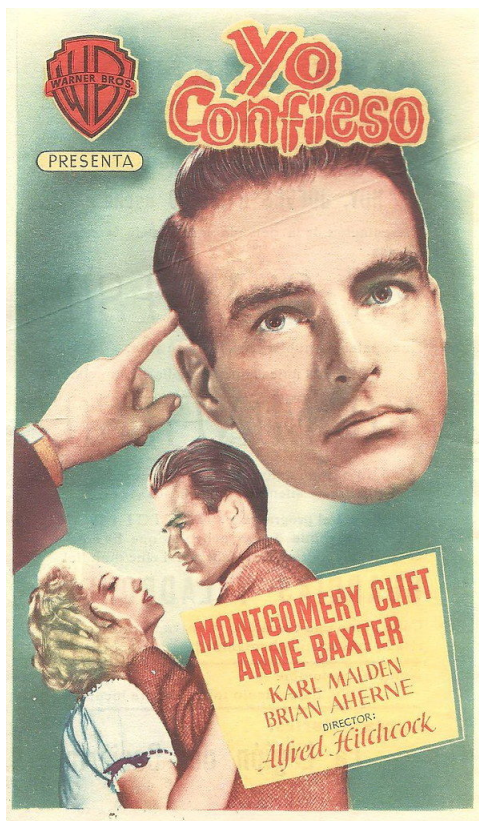
Zdroj: wikimedia commons

Film zachytáva skutočný príbeh karmelitánok, ktoré počas Francúzskej revolúcie čelia nenávisti nového protikresťanského režimu a končia svoju púť na popraviske. Vynikajúce dialógy, odhaľujúce slabosť ľudí, strach žien a hlboké morálne dilemy, vznikajúce v strete so satanskou zlobou, sú doplnené vykreslením charakterov hlavných postáv, ktoré nakoniec hlas Božej vôle a svedomia donúti podstúpiť tú najťažšiu skúšku. Z vedľajších úloh vyniká postava kňaza, hraná Georgesom Wilsonom, ktorá svojou pevnou,

nepatetickou odhodlanosťou a rozumom, predstavuje na prvý pohľad nevýrazný a skrytý pevný bod, v skutočnosti však typ ľudí, ktorí tvoria chrbticu dejín.

Spovedám sa (I Confess, 1953)

Toto dielo Alfreda Hitchcocka je inšpirované skutočným príbehom, ktorý sa odohral vo Francúzsku 19. storočia, a ktorý literárne spracoval nemecký cirkevný spisovateľ Spellmann v románe *Obeť spovedného tajomstva*. Dej je prenesený do Kanady po II. svetovej vojne a hlavným hrdinom je katolícky kňaz o. Michael Logan (Montgomery Clift), ktorý pri spovedaní vypočuje tajomstvo vraha. Čoskoro nato sa však sám stane podozrivým v očiach detektíva, ktorého hrá Karl Malden a navyše sa do podozrenia z vraždy primieša ešte podozrenie zo vzťahu s vydatou ženou, jeho bývalou snúbenicou (Anne Baxterová).

Zdroj: Flickr

Kňaz stojí pred morálnou dilemou: buď prezradí, že vie kto je vrah a poruší tým spovedné tajomstvo alebo pôjde pred súd a bude odsúdený. Zvolí si nakoniec, cestu obety a poníženia. Odmieťa čokoľvek prezradiť a je následne obžalovaný a súdený.

Hitchcock vynikajúco zobrazuje atmosféru nevyhnutne sa uťahujúcej slučky, z ktorej niet žiadneho úniku. Kňaz buď upadne do svetskej spravodlivosti, alebo do spravodlivosti Božej. Príbeh nabera rozmary klasickej antickej drámy, v ktorej je človek postavený pred dve bolestivé možnosti, aby si vybral komu vlastne bude slúžiť. Téma aktuálna stále, ale dnes snáď ešte väčšmi.

Skvelá kamera a zábery na staré časti Montrealu, vrátane parlamentu, v ktorom ešte visí na stene, dnes už odstránený, kríž.

Denník vidieckeho farára (Journal d'un curé de campagne, 1951)

Film je ďalšou adaptáciou diela Georges Bernanos, tentokrát románu. Réžie sa ujal slávny francúzsky režisér Robert Bresson, ktorý na základe románu vypracoval aj scenár. Popisuje príchod mladého kňaza do farnosti, nachádzajúcej sa na zastrčenom francúzskom vidieku. Introvertná povaha a neustály kontakt s tichým zlom, ktoré vystupuje z medziľudských vzťahov, postupne nahľadáva kňazovo zdravie. V konfrontácií so vzťahmi v miestnej šľachtickej rodine, neustálych intríg a podozrievania, dochádza k zápasu s pochybnosťami, idúcimi až na hranice zúfalstva.

Zdroj: Flickr

Napriek tomu sa rozhodne apelovať na svedomie a morálku svojich farníkov, prichádza s nimi do konfliktov, stráca ich sympatie a vyvoláva averziu. Stáva sa nepohodlným a rušivým elementom. Postupne ho izolujú a on zdravotne aj psychicky chátra.

Film v temných kontúrach zobrazuje tému typickú pre Bernannosove romány: prítomnosť zla vo svete. Nielen zla v srdci človeka, spôsobeného dedičným hriechom, ale zla diabolského. Tento motív nakoniec u neho ústi do románu *Pod slnkom satanovým*, ktorý sa dočkal tiež vynikajúceho filmového spracovania v roku 1987 s Gérardom Depardieuom v hlavnej úlohe.

***Muž do každého počasia* (A Man for All Seasons, 1966)**

Výpravný film Freda Zinemanna zobrazuje záverečnú časť života sv. Tomáša Mora, anglického lorda kancelára na dvore kráľa Henricha VIII. Známy príbeh konfliktu medzi katolíckou vierou hlavného hrdinu a tlakom kráľa na ohýbanie morálky, zapretie viery a podriadenie sa svetskej moci, ožíva pred našimi očami s mimoriadnou aktuálnosťou. Film vynikajúco zobrazuje postupné morálne korumpovanie šľachty, duchovenstva aj bežných malých donášačov a udavačov, vtierajúcich sa do priazne novej realite.

Dielo zbavuje inštaláciu protestantizmu v Anglicku akejkoľvek idealizácie. Kráľove svadobné rozmary a posadnutosť, chamtivosť šľachty po cirkevných majetkoch, karierizmus nižšieho aj vyššieho kléru, ochotného obetovať vieru. Uprostred tohto víru stojí Tomáš More so svojou rodinou, neústupný a neochotný opustiť katolícke pozície, odmietajúci tú formu „dialógu“, ktorá vedie do zotratenia. Jeho manželka, dcéra

zamilovaná do protestanta, priateľa, tí všetci ho nabádajú, aby bol rozumný. Avšak zbytočne...

Skvelé herecké výkony, takých hviezd ako Orson Welles, John Hurt, Colin Blakley, Susannah Yorková a ďalších, vierohodne vykreslené dobové reálie a predovšetkým nadčasové posolstvo, ktoré nám približuje našu dnešnú dobu v tých najtemnejších očakávaniach.

Dôležité je nepomýliť si túto verziu z roku 1966, s nejakou novšou. Moderná doba môže priniesť určité korekcie, ktoré môžu byť pre katolíka sklamaním.

Zvony zo Školy Panny Márie (The Bells of St. Mary's, 1945)

Film režiséra Lea McCareyho, ktorý sa vždy verejne prezentoval aj v Hollywoode ako veriaci katolík, predstavuje v rámci filmov s katolíckou tematikou ten ľahší žáner. Aj keď je označovaný v komentároch na filmových portáloch ako dráma, ide skôr o komédiu, v tom zmysle ako to chápal starovek a stredovek, teda príbeh so šťastným koncom. Navyše humorné scény a dialógy tvoria drvivú väčšinu času, takže hovoriť o dráme by bolo trochu prehnané.

Zdroj: wikimedia commons

Dej sa odohráva na katolíckej základnej škole, ktorú vedú rádové sestry na čele s predstavenou, matkou Máriou Benediktou (Ingrid Bergmanová). Na školu prichádza kňaz o. O'Malley, v podaní Binga Crosbyho, ktorý vnáša do výuky mužský, bojovný prvok, čo sa stretáva s nesúhlasom predstavenej. Tá si k O'Malleymu vytvorí skeptický vzťah, hraničiaci s averziou. Postupne začnú brať vzájomnú averziu ako výzvu na súperenie odlišných pedagogických koncepcií, do ktorého zaťahujú konkrétne deti. Vedľajšiu líniu príbehu tvorí snaha získať nové priestory pre školu. Vo chvíli, keď sa to podarí, matke Márii Benedikte diagnostikujú tuberkulózu.

Film má veľmi kvalitné obsadenie a v záplave dnešných úchylností, je radosť hľadiť na jednoduché, upravené bytosti, ktorých tváre neodzrkadľujú dekadenciu a rozklad. Nech by obraz pôsobil vo svojej dobe akokoľvek gýčovito (aj keď v skutočnosti nie), tak kontrast s dnešným svetom mu teraz dáva iný, kultivujúci a upokojujúci rozmer.

A tento rozmer, kedysi tak zatracovaný, má väčšina starých filmov. Človek si uvedomí čo stratil až potom, keď to je nenávratne preč. Spomienka na to, ako kritizoval, zhadzoval a zosmiešňoval túto atmosféru, dnes určite hľadá v hlave a srdci nejedného pamätníka, pričom sa možno dodatočne kajá z nevďačnosti.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/klasicke-katolicke-filmy-ktore-stoji-za-to-vidiet/>